

est poenitentiae, in sequenti confessione petat sibi imponi aliam congruam peccatis, quae confiteri solet. Longe enim melius est satisfacere in hac vita, quam in alia. * Vide Appendicem citatam n. 63*.

(26. Poenitens invalide absolutus non tenetur poenitentiam adimplere, quia tenetur postea confessionem repetere, et inde novam poenitentiam peragere.

(27. Poenitentiae injungendae debent esse aliquo modo proportionatae delictis, salutare et convenientes poenitentium dispositioni, facultati et utilitati. *Communis* ex concilio Tridentino, sess. XIV, cap. 8; ibi: « Debet ergo sacerdotes Domini, quantum spiritus et prudentia suggererit, pro qualitate criminum, et poenitentium facultate, salutare et convenientes poenitentias injungere. »

(28. Unde graviter peccant confessarii, qui absque ulla justa causa ex mera conniventia, affectu vel respectu humano levissimas, seu nimis leves injungunt poenitentias pro gravibus peccatis, v. g. pro peccatis carnalibus aliquot *Pater* et *Ave*; et si tali conniventia ansam praebent licentius peccandi, eorum peccatorum participes fiunt, ut expresse habetur ex Tridentino, loc. cit., ubi sic praecise prosequitur: « Ne si forte indulgentiam cum poenitentibus egerint, levissima quaedam opera pro gravissimis delictis imponendo, alienorum peccatorum participes efficiantur. »

(29. In poenitentibus injungendis hos duos fines praec oculis semper habere debent confessarii; primo nempe ut, quantum fieri potest, poenitentia injuncta sit ad aliquam saltem castigationem et vindictam peccatorum, et secundo, ut aliquo modo conducat ad novae vitae custodiam, et infirmitatis contra relapsus medicamentum, ut expresse praescribit Tridentinum, loc. cit., his verbis: « Habeant praec oculis, ut satisfactio, quam imponunt, non sit tantum ad novae vitae custodiam et infirmitatis medicamentum, sed etiam in praeritorum peccatorum vindictam et castigationem. »

(30. Confessarii dictos duos fines praec oculis habentes possunt quandoque etiam leviores poenitentias pro qualitate, dispositione et statu poenitentium imponere, quia, ut loquitur idem Tridentinum, cit., sess. XIV, cap. 8. Tribunal poenitentiae non est forum irae vel poenarum, ibi: « Nec propterea existimarunt sacramentum Poenitentiae esse forum irae vel poenarum. » Et S. Joan. Chrysost., homil. 43, in cap. XXIII *Matthaei* relat. in cap. *Alligant.* 14, caus. 26, quaest. 7, sic expresse dicit: « Si erramus modicam poenitentiam imponentes, nonne melius est propter misericordiam reddere rationem, quam propter crudelitatem? Ubi pater largus est, dispensator non debet esse tenax. Si Deus benignus est, cur sacerdos austerus? Vis apparere sanctus? circa vitam tuam esto austerus, circa aliorum benignus; audiant te homines parva mandantem, et gravia facientem. » Et S. Greg. Nazianz., oration. 26, sic habet: « Hanc rationem tene, ut partim

illum corrigas, idque leviter et humane, non ut hostis, neque ut durus et rigorosus medicus. » Sanctus Franciscus Salesius agens de poenitentibus imponendis, sic dicit: « Confessarius melleis, et consolatoriis verbis imponere debet poenitentias ... et petere semper debet ab eo, an poenitentiam injunctam libenter faciat? Quia, si videret eum angustiari, rectius faceret, aliam ei leviores imponendo. » S. Carolus Borromeus, in *Instruc. poen.*, par. IV, pag. 523, sic docet: « Si ita expedire videret, illum interroget, an possit anve dubitet poenitentiam sibi injunctam peragere? alioquin eam mutabit aut minuet. » S. Antoninus, part. III, tit. 17, cap. 20, sic hortatur: « Confessor nullo modo debet permittere peccatorem desperatum recedere a se, sed potius imponat ei unum *Pater*, et aliud leve. » Unde ibidem dicit: « Si sacerdos non possit gaudere de omnimoda purgatione ejus, saltem gaudeat, quod liberatum a gehenna transmittat ad purgatorium. » Et Gerson., part. II *Operum in regul. moral.*, sic recte concludit: « Tutius est cum parva poenitentia, quae sponte suscipitur, et verisimiliter adimpletur, ducere confessos ad purgatorium, quam cum magna non implenda praecipitare in infernum. »

(31. Unde hic assignantur in specie praecipuae aliquae causae, propter quas levior poenitentia, quam alioquin peccata mereantur, possit licite a confessariis imponi. Prima est infirma poenitentis dispositio et fragilitas, sive corporis, sive animi, ob quam prudenter timetur, majorem, etsi justissimam, non impleturum. Secunda est, quando in poenitente apparet extraordinaria magna contritio, qua jam multum expunxit de debitis poenis, quippe quae per seipsam potest sola totam abolere poenam. Tertia est, quando poenitens lucratur jubileum vel aliam indulgentiam plenariam; tunc enim non cogitur poenitens, nisi leviores acceptare poenitentiam, quae se habeat per modum medicinae ad tollendas peccatorum reliquias. Henric., lib. VII, c. 17, n. 2; Suar., disp. 38, sect. 10, n. 10; disp. 59, sect. 2, n. 7; Laym., lib. V, tr. 6, c. 15, n. 12; Spor., l. c., n. 545, qui n. 538, addit justam causam diminuendi poenitentiam esse etiam, quando poenitens lucratur, vel lucrari solet indulgentias, etiam non plenarias (vide *Append.*, n. 64). Quarta est gravis infirmitas poenitentis, ob quam, si jam desperata sit ejus salus, et plus ab ipso exigi non possit, expedit ei saltem injungere, ut sacrosantum Jesu nomen, ter, vel quinquies ore proferat; vel si non possit ore proferre, saltem corde concipiat, et invocet, et inde moneatur, ut poenitentiae loco ipsam suam infirmitatem et mortem impendentem Deo offerat in satisfactionem pro peccatis suis, itaque in unione passionis et mortis Christi; item moneatur, ut de bonis suis eleemosynas largiatur, missas celebrari curet; si autem non sit desperata ejus salus, est ei imponenda congrua poenitentia, quae si forte pro gravitate criminum gravior esse

debeat, injungi ei debet, praestanda postquam convalescit.

(32. Opera pro poenitentia sacramentali regulariter injungenda consistunt genericè in jejuniis, oratione et eleemosyna, sicut etiam peccatum in genere distinguitur in tria membra, scilicet in peccatum, seu concupiscentiam carnis, in concupiscentiam oculorum et superbiam vitae; I *Joan.* II. Hinc Scotus in 4, dist. 15, q. 1, recte notat quod singulis peccatis sic in genere distinctis correspondant de congruo propriae satisfactiones in genere, scilicet peccato carnis jejuniis, sub quo comprehenduntur omnes poenitentiales, ac afflictiones, seu mortificationes corporales, disciplinae, cilicia, humilationes, peregrinationes, et hujusmodi: peccato superbiae, et caeteris spiritualibus; Oratio, quae et humiliat spiritum Deo, et roborat contra peccata; et sub oratione comprehenduntur omnes actus religionis, ac virtutum theologiarum, ut actus fidei, spei et charitatis seu amoris Dei, contritionis, laudis divinae, adorationes, genuflexiones, ecclesiarum visitationes, et hujusmodi; peccato circa concupiscentiam temporalium, scilicet avaritiae, et hujusmodi, eleemosyna; sub qua comprehenduntur omnia opera misericordiae corporalia et spiritualia, omnesque actus charitatis erga proximum. Idipsum habet Rituale Romanum, tit., *De sacramento Poenitentiae*, ibi: « Quare curet (minister), quantum fieri potest, ut contrarias peccatis poenitentias injungat, veluti avaris eleemosynas, libidinosi jejunia, vel alias carnis afflictiones, superbis humilitatis officia, desidiosis devotionis studia, » etc.

(33. Pro satisfactione seu poenitentia sacramentali, potest nedom injungi opus bonum externum, sed interdum, considerato poenitentis statu, etiam opus bonum internum, v. g. actus fidei, spei, charitatis, oratio mentalis, meditatio mortis, iudicii, inferni, passionis Christi, et hujusmodi, quia ex una parte hi actus in ordine ad sacramentum satis sensibiles fiunt per externam injunctionem confessarii, et acceptationem poenitentis, et plerumque se sensibilibus produnt signis et motibus sensibilibus; et ex altera parte sunt opus aptum ad satisfaciendum, et plurimum utile poenitenti; imo saepissime multo magis, quam opera externa, ut docet experientia. Est fere communis contra paucos.

(34. Pro poenitentia imponi potest etiam opus aliunde praecceptum, v. g. jejuniis in Quadragesima. *Communis*. Et ratio est, quia tale opus, ultra quam quod potest esse meritorium gratiae, potest etiam esse satisfactorium poenae, cum, non obstante priori praeccepto, adhuc sit liberum, et consequenter virtute clavium elevari potest ad satisfactionem sacramentalem. (35. Et tunc in illud cadet duplex obligatio, una praeccepti, alia sacramenti. Unde tale opus omittens, v. g., jejuniis in Quadragesima, deberet utriusque praeccepti circumstantiam confiteri, quia contraheret duas malitias

specie distinctas; transgrederetur enim praecceptum intendens obedientiam, seu temperantiam, et praecceptum confessarii intendens satisfactionem, et sic justitiam. *Communis*.

(36. Ordinarie tamen, cessante justa causa, non sunt imponenda pro poenitentia opera aliunde jam praeccepta et debita, sed opera supererogatoria, et aliunde indebita. Unde, si confessarius aliud non exprimat, aut ex ejus verbis, aut aliis circumstantiis contrarium non appareat, semper est intelligenda poenitentia de opere non praeccepto, et aliunde indebito, adeoque, si injungat auditionem missae in die festo, tenetur poenitens audire duas. *Communis*.

(37. Potest confessarius interdum, modica poenitentia imposita, etiam reliqua poenitentis opera, tam debita quam libera determinato aliquo tempore faciendae, v. gr. toto hoc mense, tota hac Quadragesima, toto hoc anno auctoritate clavium elevare et imponere in poenitentiam sacramentalem. Imo hoc quandoque expedit magnis peccatoribus, quibus propter fragilitatem vel occupationes condigna pro peccatis poenitentia imponi non potest; Marchant., *Trib.*, part. I, tract. 4, tit. 7; Sporer, loc. cit., num. 567 et seq., et ipsis testibus. *Communis* aliorum. Et ratio est, quia sicuti potest confessarius imponere poenitentiam totius anni in certo opere debito vel indebito, ita etiam potest imponere in pluribus atque omnibus bonis operibus, quae poenitens tali tempore facturus est, v. gr. elevare in satisfactionem sacramentalem omnia jejunia totius Adventus, totius Quadragesimae, officium divinum totius anni, omnes eleemosynas fieri solitas, omnes auditiones missarum fieri consuetas, et hujusmodi.

(38. Potest pro poenitentia injungi oratio, eleemosyna, vel aliud opus bonum applicandum pro animabus purgatorii. Lugo, disp. 25, sect. 4, num. 62; Sporer, loc. cit., num. 570; Diana, part. III, tract. 24, resol. 54; Reiffenstuel, loc. cit., num. 30; Henno, loc. cit., q. 7; petes 5; Felix Potestas, loc. cit., num. 3194, et communior aliorum cum catechismo Romano, p. II, c. 5, q. 63, contra paucos alios. Et ratio est, quia talis charitativa applicatio operis boni in suffragium defunctorum habet rationem satisfactionis ex duplici capite. 1. Quantum est ex opere operato illius operis per sacramentum elevati in applicationem ipsius poenitentis. 2. Quantum est ex opere operantis applicantis fructum satisfactorium et impetratorium dictis animabus, ut proinde ea obligatio sic applicandi non impediatur, sed merito charitatis et misericordiae etiam augeat satisfactionem propriam poenitentis. Tum quia, si confessarius potest imponere pro satisfactione eleemosynam corporalem dandam pauperibus hujus saeculi, cur non potest eleemosynam spiritualem pauperibus et animabus purgatorii?

(39. Poenitentia regulariter imponenda est post audita peccata ante datam absolutionem, quia sic ordo iudicii et justitiae vindictivae melius servatur, et omnes partes

materiales sacramenti subjiciuntur sacerdotis absolutioni tanquam parti formali sacramenti. Sic communis doctorum, et universalis praxis Ecclesiae. (40. Caeterum fatentur omnes posse etiam imponi poenitentiam post datam absolutionem, non solum quando confessarius est oblitus eam imponere ante absolutionem, sed etiam aliquando ex studio et voluntate, quia talis ordinis nulla apparet necessitas vel obligatio; tum quia satisfactio imposita paulo post absolutionem censetur moraliter fieri in ipso sacramento, sicuti imposita ante absolutionem; in iure enim, quae incontinenti fiunt, simul esse videntur.

(41. Poenitentiam sibi a confessario impositam non potest poenitens commutare in aliud opus etiam evidenter melius, quia inferior nunquam potest commutare in melius opus a superiore praecipit: poenitens autem iudicio confessarii tanquam superioris se subiecit: adeoque tenetur stare ejus sententiae. *Communis* contra paucos.

(42. Poenitentiam commutare potest, non solum ille confessarius, qui ipsam imposuit, sed etiam quicumque alius aequalem potestatem habens, quia idem est tribunal, idem iudicium ejusdem potestatis; et quamvis diversi in individuo sint ministri, eorum tamen potestas est ejusdem rationis in omnibus, cum secundus confessarius se habeat ut successor prioris in eodem tribunali. *Communis*.

(43. Dicitur autem notanter aequalem potestatem habens, quia confessarius non habens potestatem in casu reservatos non potest commutare poenitentiam pro reservatis ab alio impositam, quia non potest confessarius commutare poenitentiam, quam non potest imponere; sed non potest imponere poenitentiam pro reservatis, cum non possit ab illis absolvere; ergo nec potest talem poenitentiam commutare. Sic communior et probabilior sententia doctorum contra Vasquez, Henriquez, Fernandez, Navarrum, Bonaciam, et quosdam alios probabiliter tenentes contrarium, ex quo reservatio illorum peccatorum per primam absolutionem sit jam ablata, adeoque alius inferior confessarius respectu illius poenitentis jam habeat sufficientem jurisdictionem in illa peccata.

(44. Commutatio poenitentiae, si fiat ab eodem confessario, qui illam posuit, potest etiam fieri extra confessionem; dummodo duret adhuc sacramentum moraliter, id est dummodo confessarius adhuc habeat notitiam saltem confusam confessionis et status poenitentis. *Communis*. Et ratio est, quia quandiu durat moraliter sacramentum, commutatio censetur ad idem iudicium pertinere, et intra illud fieri; confessarius enim ex peracto iudicio adhuc memor confessionis et status poenitentis virtualiter retinet potestatem mitigandi et commutandi poenam ad petitionem et preces ipsius poenitentis.

(45. Si autem confessarius omnino oblitus esset confessionis et nullam poenitentis retineret notitiam status poenitentis, non posset poenitentiam commutare, nisi repeteretur

confessio, seu saltem poenitens rememoraret in confuso sua peccata, quia confessarius non potest sententiam ferre, nisi cognita causa. Sic communior et tutior sententia Henno, Scoti, Valentiae, Sporer, Suarez, Coninch, et aliorum cum Layman, lib. v, tract. 6, cap. 14, num. 16, ubi addit, quod secundum hanc probabilior sententiam repetenda sit quoque confessio penes eundem confessarium adhuc retinentem memoriam peccatorum, seu status poenitentis, si commutatio postuletur, elapso longo tempore a peracta confessione, v. gr. trium vel quatuor dierum intervallo, quia cum prioris sacramentalis confessionis iudicium legitime absolutum fuerit, et cum eo posterior poenitentiae impositio ob temporis intervallum nullum ordinem gerat, sequitur non fore hanc poenitentiam sacramentalem, seu pertinentem ad sacramentum poenitentiae, nisi de novo sacramentalis confessionis, et absolutionis iudicium instituat. Sic sane probabilissime Layman tutiora suadens, ut fatetur etiam Sporer, *loc. cit.*, num. 586, quamvis ipse cum aliis contrariam sententiam, ut probabilem et tutam teneat et defendat, uti tenet et defendit etiam Lugo, disp. 25, n. 112, et alii plures.

(46. Si commutatio poenitentiae fiat a confessario diverso ab illo, qui illam imposuit, debet necessario fieri in confessione, alias, si fieret extra confessionem, non esset sacramentalis, et consequenter nulla, quis confessarius nullam habet jurisdictionem sacramentalem in poenitentem, nisi dum sedet ut iudex in tribunali poenitentiae. *Communis*, et certa.

(47. An autem ad hoc, ut posterior confessarius possit in nova confessione commutare poenitentiam prius ab alio impositam, necesse sit, quod ipsi repetantur et explicentur a poenitente illa praeterita peccata jam confessa, ob quae prior poenitentia fuit imposita? Variant doctores; Navarrum enim, in *Manual.*, cap. 6, num. 22; Tamburin., Tolet., Henriquez, Rodriguez, Emmanuel Sa, et quatuordecim citati a Diana, part. III, tract. 4, resolut. 53, et p. IV, resolut. 24; Sporer, *loc. cit.*, num. 580, et alii tenent, probabile esse, posse posteriorem confessarium in nova confessione commutare illam poenitentiam, etiam non auditis praeteritis peccatis, ob quae fuit imposita; quia posterior confessarius cum sit iudex et medicus, potest de tota causa simul iudicare juxta praesentem statum et dispositionem poenitentis, prout magis videbitur expedire; de tota autem simul causa sufficienter iudicat, quando, etiam non repetita pristina confessione, iudicat hic et nunc poenitenti non expedire talem poenitentiam, sed magis expedire aliam.

(48. Communior tamen, et sine dubio probabilior et tutior sententia, teste ipso met Sporer, *loc. cit.*, num. 588, cum Suarez, Coninch, Layman, et aliis tenet, non posse confessarium posteriorem commutare poenitentiam, nisi auditis saltem in confuso peccatis prioribus. Sic etiam Lugo, disp.

25, num. 107, cum illis ibi citatis, recte notans etiam, quod ex auctoribus, qui pro prima sententia afferuntur multi non eam docent universaliter, sed solum, quando subest aliqua gravis et rationabilis causa. Mastrius, *Theolog. moral.*, disp. 21, num. 295; Reiffenstuel, *Theol. moral.*, tract. 14, dist. 10, quaest. 1, num. 17; Felix Potestas, *loc. cit.*, qu. 3, conclus. 2, verb. *Hic autem controversatur*, et plurimi alii; et ratio nostrae conclusionis est, quia confessarius, ut iudex, non potest ferre sententiam, nisi cognita causa; in nova autem confessione quamvis cognoscat causam praesentem, non cognoscit tamen causam praeteritam; adeoque non potest disponere de sententia praeterita, nisi notitiam, saltem in confuso, habeat causae praeteritae. Tum quia poenitentia, quam posterior confessarius imponit pro prioribus peccatis, est sacramentalis, ergo debet esse pars sacramenti; sed non potest esse pars sacramenti, ergo, etc. Probatur minor subsumpta, quia non potest esse pars hujus sacramenti secundi, cum non possit esse pars hujus sacramenti ea satisfactio, quae non imponitur pro peccatis confessis in hoc sacramento, et quorum non datur absolutio; nam satisfactio sequitur confessionem et absolutionem; neque potest esse pars prioris sacramenti, quia non est ex praecipito et impositione primi confessarii, qui fuit ejus minister, sed ex praecipito et impositione secundi, seu posterioris confessarii, qui in dicto casu non est minister prioris sacramenti; ergo ea satisfactio imposita a secundo seu posteriore confessario, non est pars illius prioris sacramenti, adeoque, etc. * Hinc adversa opinio probabilis censeri non potest. *

(49. Adducuntur hic canones poenitentiales, quorum notitia viris ecclesiasticis est valde necessaria. « Sunt enim quaedam regulae directivae ad poenitentias delinquentibus imponendas. »

Considerandum est de canonibus poenitentialibus; ad quorum intelligentiam praenotandum est, quod sicut est in scientiis practiis, quae versantur circa opera, quod sermo in generali est incertus et dubius, sed cum applicatur ad singularia, incipit quodammodo habere certitudinem, ut qui non considerat circumstantias particulares, potius deviet, quam se rectificet, ut patet in medicina et scientia morali; sic est intelligendum in proposito, quod canones instrunt in generali, quomodo est poenitentia imponenda; sed descensum ad singularia presbyteris discretis relinquant, qui considerant circumstantias personarum, attendentes ad canones, sicut ad regulas directivas, quia si contra canones imponant, non recte imponunt. Nulli ergo presbytero licet facere aliquid, quod possit Patrum regulis obviare, dist. 38, *Nullius*. In canonibus autem maxime determinatur poenitentia quoad tempus, et magis quam quoad modum; quia illa determinatio est certior et communior; haec Bonaventura. Ut ergo scias qualiter deceat procedere arbitriam

presbyteri, nota regulariter sicut dictum est supra; septennis est pro peccato mortali poenitentia imponenda, et hoc non tantum propter temporis diuturnitatem, sed magis propter significationem. In veteri enim lege Maria soror Moysis lepra percussa separata fuit extra castra vii diebus, Num. 12. Maria significat poenitentem: interpretatur enim *amarum mare*. Hanc poenituit vii diebus, sed nunc poenitet vii annis, quod significatum est *Ezech. IV, 6: Diem pro anno dedi tibi*.

Si quaeratur quare poenitentia sit aggravata, cum lex nova sit lex misericordiae? Respond. quod hic est major ingratitude propter majorem gratiam, et major contemptus propter majorem dignitatem novae legis, in qua Christi sanguis est effusus et gravius peccatum propter statum peccantis, qui debet esse perfectior. Et ulterius satisfactio in lege nova debet esse perfecta, ut in pristinum statum reducat; et quia sol in una die non redit in idem punctum, sed in anno, ideo dies conversus est in annum. Rursum, quia perfectum remedium est in lege nova, ideo annus multiplicari debet per septem, propter septem dona Spiritus sancti recuperanda, et propter septem dotes, scilicet tres animae, et quatuor corporis obtinendas. Hujusmodi autem poenitentia non est omnibus imponenda, nec tamen est infirmenda, sed est insinuanda, ut cognoscatur, quam gravis est culpa. Haec Bonaventura. Licet autem pro singulis peccatis criminalibus sit statuta talis poenitentia, debet tamen imponi magis vel minus aspera, prout majoritas vel minoritas criminis cum caeteris circumstantiis hoc exposcit, ut in sequentibus patet. A praedicta namque regula excipiuntur plurimi casus, in quibus propter dignitatem peccantis vel criminis enormitatem imponitur poenitentia major, aliquando etiam ex variis causis minor. Ad hoc ergo, quod presbyter circa poenitentias disponendo cautius arbitretur, notandi sunt casus, in quibus per canones certae poenitentiae imponuntur, quos scilicet canones tenetur presbyter scire, ut dictum est supra. Sunt autem isti.

Primus est, quod si presbyter fornicationem fecerit, poenitentiam x annorum faciat hoc modo, scilicet quod sit inclusus, sive a caeteris in aliquo loco remotus, sacco indutus, et humi prostratus misericordiam Dei jugiter implorans, primis tribus mensibus a vespere in vespera pane et aqua utatur, exceptis Dominicis diebus et festis praecipuis, in quibus modico vino, pisciculis et leguminibus recreetur. Elapsis autem sic tribus primis mensibus, de illo exeat, non tamen in publicum procedat, ne populus in eum scandalizetur. Et per hoc videtur, quod de publico crimine loquatur: post hoc, resumptis viribus aliquantulum, unum annum, et dimidium in pane et aqua expleat, exceptis Dominicis et aliis praecipuis festis, in quibus vino, sagimine, ovis et caseo poterit uti: finito sic primo anno, et dimidio, particeps sit corporis Domini, et ad pacem

veniat, et ad psalmos cum aliis fratribus canendos in choro ultimus recipiatur. Ad cornu tamen altaris non accedat, sed minorum ordinum tantum officia gerat, deinde usque ad completionem septimi anni tres legitimas ferias, scilicet secundam, quartam et sextam, exceptis diebus Paschalibus, qui sunt quinquaginta, in pane et aqua jejunet. Secundam tamen feriam uno psalterio vel denario, si sit operarius, redimere poterit. Et sic cum septimum annum compleverit, potest eum episcopus ad gradum pristinum revocare; ita tamen, quod in tribus annis sequentibus sine ulla redemptione omni sexta feria in pane et aqua jejunet. Et eadem poenitentia imponenda est presbytero de omnibus aliis peccatis, quæ depositionem inducunt. Probantur autem hæc omnia 82, dist. *Presbyter, si fornicationem*; quod intelligunt quidam de simplici fornicatione, alii forte melius secundum Rayn. de adulterio vel incestu; puta, quia cognovit conjugatam, consanguineam vel affinem.

Secundus casus est, si presbyter cognovit filiam suam spiritualem, quam scilicet baptizavit, vel in baptismo, vel in confirmatione tenuit, vel quæ sibi confessa fuit, debet poenitentiam agere XII annis, et etiam debet deponi, si crimen sit manifestum, et peregrinando inret, tota vita sua moraturus ibidem. Episcopus vero, qui talia commisit, poeniteat XV annis. Ipsa vero mulier debet omnia relinquere, et res suas pauperibus dare, et conversa usque ad mortem in monasterio Deo servire, 30, qu. 1, *Si quis sacerdos*, et cap. *Non debet*.

Tertius est, quod quicumque filiam suam spiritualem vel matrem cognoscit, septem annis poeniteat, et similiter ei consentientes, 30, qu. 3 *Non oportet*.

Quartus est, quod qui contrahit cum aliqua alii desponsata per verba de presenti, ipsa dimissa, XL diebus jejunet in pane et aqua, et sequentibus septem annis poeniteat. *De sponsa duorum; Accepisti*.

Quintus est, quod qui cognoscit duas commatres, vel sorores, sive uxor vivat, sive non, ad minus VII annis poeniteat, licet plus deberet, 30, qu. 4, *Si Pater*.

Sextus est quod qui cognoverit monialem, sive devotam, X annis poeniteat, et similiter ipsa secundum formam traditam XXVII, qu. 1, *De filia*, et cap. *Devotam*, in quorum 1, c. dicitur, quod si filia episcopi vel presbyteri, vel diaconi post votum solemne contraxerit matrimonium, non admittatur ad communionem, nisi marito defuncto poenitentiam egerit, si autem eo vivente decesserit, et poenitentiam egerit, et communionem petierit, tantum in fine vite recipiet eam; in 2 c. dicitur, quod devota peccans non est recipienda in ecclesia, nisi peccare desierit, et desinens egerit poenitentiam X annis, postea recipiatur ad communionem, et antequam in ecclesia admittatur ad orationem, ad nullius convivium Christianæ mulieris accedat.

Septimus est de eo, qui ignoranter co-

gnoscit duas sorores, vel matrem et filiam, vel amatam et neptem, poeniteat VII annis, si autem scienter, perpetuo privetur conjugio, 34, qu. 1. *Si quis cum duabus*.

Octavus est, quod qui duxit in uxorem eam, quam polluit per adulterium, poeniteat V annis, 31 qu. 1. *Si qua fuerit vidua*.

Nonus est, quod qui contra naturam peccavit, si sit clericus, debet deponi vel religioni tradi, si corrigibilis appareat, ad perpetuam poenitentiam peragenda. Si vero sit laicus, a coetu fidelium usque ad condignam satisfactionem debet fieri alienus, *De excess. pralat. clericus*. Hoc enim vitium majus est, quam cognoscere matrem, 32 qu. 7 *Adulterii*; et hæc August.: «Adulterii, inquit, malum vincit fornicationem, vincitur autem ab incestu fornicatio. Pejus enim est cum matre, quam cum aliena uxore concubere, sed omnium horum pessimum est, quod contra naturam fit, ut si vir membro mulieris non ad hoc concessio voluerit uti.» Hæc Aug. Quocumque autem modo tale factum exerceatur, præter quam inter virum et feminam ordinate, et in vase debito, vitium contra naturam, et sodomiticum judicatur, ut dicit Rayn.

Decimus est, quod qui coerit cum brutis, poeniteat plus quam VII annis, et similiter pro incestu, 32 qu. 2. *Hoc ipsum*.

Undecimus est quod presbyter, qui interest clandestinis nuptiis, triennio suspendatur, et si culpa exegerit, gravius puniatur. *De clandest. despons. Cum inhibitio*.

Duodecimus est, quod qui votum simplex violaverit, poeniteat in ann. dist. 27, *Si vir 3*.

Decimus tertius est, quod qui excommunicatus celebraverit, debeat triennio poenitere, et per 2, 4 et 6 feriam a vino et carnibus abstinere, 11, qu. 3, *De his*. De poena vero degradati celebrantis habetur, dist. 50, *Accedens*.

Decimus quartus est, quod homicida voluntarius sine spe restitutionis deponatur, et poeniteat VII annis, dist. 50, *Mirror*.

Decimus quintus est, quod homicida casualis, poeniteat V ann. et hoc secundum Rayn. si culpa casum præcessit, aliter non, nisi forte ad cautelam, dist. 50, *Eos, et duobus*, cap. seqq.

Decimus sextus est, quod si quis fecerit homicidium propter necessitatem evitabilem poeniteat II ann., dist. 50, cap. *De his clericis*, quæ licet si inevitabilis esset, in nullo sibi imputaretur, dist. 50, *Quia te*. Quod verum est quoad culpam, sed bonum esset, quod poeniteret quoad cautelam et innocentiam suam Ecclesiæ ostendendam, *De homicid.*, cap. 2, § ult. Et secundum Rayn. forte distingui potest in homicidio necessario, sicut in casuali, et utrum culpa præcesserit necessitatem, vel non. Arg. dist. 50, *De his, De homicid. Interfecisti*. Sed si quis per insaniam committat homicidium, non ei imputatur, 3 quæst. 9 *Judicis*; quoniam etiam, qui intuitu disciplinæ incaute percutiendo occiderit, deponitur, *De homic. Presbyterum* 13, quæst. 1, *Si quis non iratus*. Sed qui ligatum latronem interficit, deponitur, *De*

homic. Suscepimus. Qui autem latronem occultum occidit, cum vivum comprehendere potuit, XL diebus non intret ecclesiam, et alias poenitere debet, *De homicidio, Interfecisti*. Qui vero paganum vel Judæum occidit, poeniteat XL diebus, dist. 50, c. *Qui vere odii*.

Decimus septimus est, quod matricida poeniteat X ann. secundum formam satis aperte traditam 33, quæst. 2, *Latorem*. Uxoricae vero gravior poenitentia debet imponi, Talis enim, et qui dominum occidit, nunquam equitat, nec vehiculo portatur, nec matrimonium contrahit usque ad X ann. carnes non comedit, nec vinum bibit, et alia, quæ habentur 33, quæst. 2, *Admonere*, et cap. *Quicumque*. Imponitur autem poenitentia major uxoricidæ, non quia illud peccatum sit gravius isto, sed quia homines proniores sunt ad occidendum uxores, quam matres; majus enim peccatum est occidere matrem quam uxorem occidere, ut dicit Bonaventura in 4, *Sent.*, et communiter omnes doctores. Guliel. vero Durand. tenet contrarium in *Repertor.* pro eo quod uxoricidæ imponitur poenitentia major. Mihi autem magis placet sententia aliorum; sed qualem poenitentiam agere debent, qui filios occidunt? Resp. Aut est certum, quod ipsimet interfecerunt, et sic debet eis imponi poenitentia major, quam pro alio homicidio. Arg. *De his qui filios occiderunt*, cap. ult. in text. et gl. *De homicid. Cum juramento, De poen.*, dist. 1, *Aut facta*. In hoc tamen casu vir uxorem recuperat, quam coactus abjuraverat, et ipsa poenitentiam agit secundum arbitrium episcopi, ita quod si habet alios filios, pacifice gubernare possit eos uxor, c. *Intelleximus*, eod. tit., quod si virum non habet, induci debet, ut intret religionem, ad quod si non potest induci, tutius est ei dare licentiam nubendi, ut eod. tit. c. *Veniens*. Et hoc, quando timetur de incontinentia, alias non, ut patet 33, quæst. 1, *In adolescentia*. Et si pater sit clericus, ab officio altaris debet perpetuo abstinere, et ei gravior quam laico, non tamen publica (nisi veniat in publicum) poenitentia debet imponi, *De poen. Quæsitum*. Aut certum est, quod non interfecerunt sponte, nec in culpa fuerunt, sed casu fortuito contigit; et sic de stricto jure in nullo tenentur. Arg. *De homicid. Ex litteris* 2, c. *Joannes*, et c. ult. Nisi velint ad cautelam poenitere. In dubio tamen præsumitur, quod non hoc ex certa scientia, sed potius ex incuria provenerit; *De præsumpt. Afferte*. Aut certum est, quod non exhibuerunt omnem diligentiam, quam potuerunt et debuerunt, et sic culpa præcessit casum. Et si sit gravis culpa, ut si posuit puerum in medio utriusque, secundum arbitrium poenitentiarum imponitur poenitentia V vel VII ann. I., dist. *Si qua femina*, et cap. seq. et cap. *Si quis sponte*, occulta, si sit occultum; publica, si sit publicum; et major si in lecto suffocetur, quam si in cunis, et major presbytero Græco quam Latino, ut habetur *De poenit. Quæsitum*, et licet dispensetur

quoad poenitentiam, quæ est arbitraria, ut dicitur *ibidem*, non tamen quoad ordines propter homicidium, quod est delictum enorme et indispensabile, dist. 50, *Mirror*. Si autem culpa, quæ præcessit casum, sit levis, ut si posuit puerum in eodem lecto, longe tamen a se, imponitur poenitentia III ann. Secundum hoc intellige illud cap. *De infantibus*, De his qui filios occiderunt; monendi ergo sunt parentes, quod tam tenellos secum in uno non collocent lecto, ne qualibet negligentia interveniente opprimantur et suffocentur, ut 2, quæst. 5, *Consuluisti*. Et hoc modo distinguit Host. Ber. cap. *De infant.*, De his qui filios occiderunt. Quid de illis qui filios vel servos suos infantes, vel etiam adultos languidos relegata pietate exponunt? id est extra se ponunt ante ecclesias, ut aliqui moti misericordia colligant eos? Resp. Tales graviter peccant, quia cum ignoretur sæpe consanguinitas expositorum, contrahere possent matrimonium cum sorore vel consanguinea; ideo exponens tenetur de hoc peccato poenitere, et est puniendus, sicut expositus, si scienter cum tali contraheret, puniretur. *De poenitent. officii*, secundum Host. Talis enim secundum Rayn. est tanquam homicida judicandus, qui hominem sibi ita conjunctum periculo mortis exponit. Consideratis tamen circumstantiis, et utrum ob hoc mors secuta fuerit vel non fuerit, poenitentia moderanda erit. Erunt autem tales irregulares secundum Rayn. si mors inde sit secuta, quia scilicet fuerunt in culpa eos exponendo, vel alimenta negando; tamen secundum Rom. si in nulla culpa fuissent, quia forte nec eleemosynas quærendo, nec aliter eos alere possent, irregulares non essent, nec peccarent.

Decimus octavus est, quod qui presbyterum interfecit, poeniteat XII ann. *De poenitent. et rem*, cap. 2. De poenitentia vero ejus, qui occidit monachum vel clericum, subdiaconum vel diaconum, habetur 17, quæst. 4, *Qui occiderit*. De poenitentia autem ejus, qui machinatur in mortem domini sui, vel in regimen ejus, habetur 23, quæst. ult. cap. *Si quis*.

Decimus nonus est, quod qui injuste alium ad mortem accusat XL diebus in pane et aqua per VII ann. jejunet, et hoc si accusatus sit occisus. Si autem tantum membrum perdidit, triennio poenitet, *De accus. Accusasti*. Host. vero, et Joan. de Deo in jejunando intellexerunt, quod primus poeniteat per VII ann. quolibet anno jejunando XL diebus in pane et aqua, secundus vero per tres ann. Guil. vero Durand. intellexit, prout littera magis sonat, scilicet, quod primus jejunabit XL diebus in pane et aqua, sive continue, sive interpolate, et per VII ann. jejunabit, et poenitebit, non tamen in pane et aqua, sed ad arbitrium presbyteri; secundus vero per tres quadragesimas, prima ante Natalem Domini, secunda ante Pascha, tertia ante S. Joannem, has enim instituit B. Petrus, ut habetur in Chronicis; jejunabit autem tunc in pane et aqua; probantur